

**CONFERENTIE OVER DE TOETREDING
TOT DE EUROPESE UNIE
– MONTENEGRO –**

**Brussel, 14 december 2015
(OR. en)**

AD 16/15

LIMITE

CONF-ME 10

TOETREDINGSDOCUMENT

Betreft: GEMEENSCHAPPELIJK STANDPUNT VAN DE EUROPESE UNIE
Hoofdstuk 15: Energie

GEMEENSCHAPPELIJK STANDPUNT VAN DE EUROPESE UNIE

Hoofdstuk 15: Energie

Dit standpunt van de Europese Unie is gebaseerd op haar algemene standpunt ten aanzien van de toetredingsconferentie met Montenegro (CONF-ME 2/12) en is onderworpen aan de daarin vastgestelde onderhandelingsbeginselen, te weten:

- een standpunt dat door een van beide partijen wordt ingenomen ten aanzien van een hoofdstuk van de onderhandelingen laat het eventueel ten aanzien van andere hoofdstukken in te nemen standpunt geheel onverlet;
- akkoorden - ook deelakkoorden - die tijdens de onderhandelingen over achtereenvolgens te behandelen hoofdstukken worden bereikt, kunnen pas als definitief worden aangemerkt wanneer een algeheel akkoord is bereikt;

alsmede aan de in de punten 24, 28, 41 en 44 van het onderhandelingskader geformuleerde vereisten.

De EU spoort Montenegro ertoe aan, voort te gaan met de aanpassing van zijn beleid aan het *acquis* en met de effectieve uitvoering en handhaving daarvan, en in het algemeen al vóór de toetreding beleidsmaatregelen en instrumenten te ontwikkelen die zoveel mogelijk aansluiten bij die van de EU.

De EU neemt er nota van dat Montenegro in zijn onderhandelingsstandpunt CONF-ME 8/15 het op 11 april 2013 voor hoofdstuk 15 geldende *acquis* aanvaardt en verklaart dat het in staat zal zijndit *acquis* vanaf de toetreding tot de Europese Unie uit te voeren, met uitzondering van Richtlijn 2009/119/EG van de Raad houdende verplichting voor de lidstaten om minimumvoorraden ruwe aardolie en/of aardolieproducten in opslag te houden, waarvoor Montenegro om een overgangperiode voor de volledige tenuitvoerlegging verzoekt.

Koolwaterstoffen

De EU stelt vast dat Montenegro zijn wetgeving reeds vrij goed heeft aangepast aan het *acquis* inzake koolwaterstoffen, met uitzondering van Richtlijn 2009/119/EG van de Raad houdende verplichting voor de lidstaten om minimumvoorraden ruwe aardolie en/of aardolieproducten in opslag te houden, waarvoor Montenegro om een overgangsperiode voor de volledige tenuitvoerlegging verzoekt.

Herinnerend aan de soevereine rechten van alle EU-lidstaten op de exploratie en exploitatie van hun natuurlijke rijkdommen overeenkomstig het EU-*acquis*, neemt de EU nota van de verklaring van Montenegro dat het zijn wetgeving volledig in overeenstemming heeft gebracht met Richtlijn 94/22/EG betreffende de voorwaarden voor het verlenen en het gebruik maken van vergunningen voor de prospectie, de exploratie en de productie van koolwaterstoffen. In het kader van de toepassing van Verordening (EG) nr. 2964/95 van de Raad houdende instelling van een registratie van de invoer en leveranties van ruwe aardolie, merkt de EU op dat Montenegro geen ruwe olie invoert en er in het land geen olieraffinage plaatsvindt.

De EU neemt nota van het verzoek van Montenegro om een overgangsperiode, tot 1 januari 2023, voor de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2009/119/EG van de Raad houdende verplichting voor de lidstaten om minimumvoorraden ruwe aardolie en/of aardolieproducten in opslag te houden, ten einde een hoeveelheid olievoorraden te verzekeren die overeenkomt met de gemiddelde netto-import over een periode van 90 dagen.

De EU neemt nota van het op 24 april 2015 door Montenegro aangenomen actieplan inzake verplichte strategische voorraden van olie en/of aardolieproducten, waarin wordt bepaald hoe het land Richtlijn 2009/119/EG ten uitvoer zal leggen. Overeenkomstig dit actieplan is Montenegro voornemens in de loop van 2015 een specifieke wet inzake strategische olievoorraden aan te nemen, en zal het in 2015 zijn directoraat voor strategische olievoorraden oprichten. Montenegro zal in 2016 beginnen met de fysieke opbouw van de voorraden, teneinde uiterlijk in 2023 aan de verplichting van 90 dagen te voldoen. De EU onderkent dat Montenegro voor de opslag van zijn olievoorraden een gemengd model voorstelt.

Deze overgangsperiode valt samen met de verplichtingen van Montenegro inzake olievoorraden uit hoofde van het Energiegemeenschapsverdrag. Op basis van het door Montenegro voorgelegde actieplan is de EU van oordeel dat Montenegro's verzoek aanvaardbaar is. De EU verzoekt Montenegro te zorgen voor de volledige uitvoering van zijn eigen actieplan, overeenkomstig het zelf gekozen tijdschema.

Interne energiemarkt

De EU wijst erop dat Montenegro het derde pakket interne markt met betrekking tot elektriciteit (Richtlijn 2008/72/EG, Verordening (EG) nr. 714/2009 en Verordening (EG) nr. 713/2009) gedeeltelijk in zijn wetgeving heeft omgezet, ook al past Montenegro reeds vooral het tweede pakket interne markt toe. Montenegro is voornemens om later dit jaar een nieuwe energiewet vast te stellen. Zodra deze is aangevuld met uitvoeringswetgeving, zou de omzetting van het derde pakket interne markt voltooid moeten zijn.

De EU neemt nota van Montenegro's verklaring dat het de transmissieactiviteiten reeds heeft gescheiden van de activiteiten inzake productie, distributie en levering, overeenkomstig het eigendomsontvlechtigingsmodel. De EU neemt er nota van dat Montenegro verklaart dat met de (geplande) nieuwe energiewet en de daaruit voortvloeiende besluiten werk zal worden gemaakt van de verdere ontvlechting (met inbegrip van certificering), de verplichtingen van de transmissie-systeembeheerder, en inschakelen en balanceren.

De EU wijst erop dat de energiewet van 2010 de organisatie en het beheer van de elektriciteitsmarkt, activiteiten in verband met de productie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen en hoogrenderende warmtekrachtkoppeling regelt. De energiewet uit 2010 omschrijft de rechten, verplichtingen en verantwoordelijkheden van de transmissiesysteembeheerder (TSB), alsmede de nationale regels inzake de exploitatie van de transmissienetten. De nationale netcode werd in 2011 vastgesteld, in overeenstemming met de richtsnoeren van het Europees netwerk van transmissie-systeembeheerders voor elektriciteit (ENTSB-E). In 2011 werden de capaciteitstoewijzingsregels vastgesteld. In de energiewet van 2010 worden ook de rechten, plichten en verantwoordelijkheden van de distributiesysteembeheerder (DSB) vastgelegd, en Montenegro richtte in juli 2011 de elektriciteitsmarktbeheerder (onder de naam COTEE) op. Deze laatste is ontvlecht van de DSB (CGES) via het eigendomsontvlechtigingsmodel.

De EU wijst erop dat de elektriciteitsmarkt van Montenegro op 1 januari 2009 is geopend voor alle in aanmerking komende afnemers, met uitzondering van de markt voor huishoudens, die op 1 januari 2015 openging, en dat er op dit moment twee leveranciers zijn in Montenegro. In aanmerking komende afnemers die op het distributiesysteem zijn aangesloten, worden nog steeds tegen gereguleerde prijzen bevoorrad.

Montenegro past de vergunningsprocedure voor de bouw van nieuwe opwekkingscapaciteit toe, en heeft reeds negen vergunningen afgegeven.

Op het gebied van tarifieringsmethodes neemt de EU er nota van dat Montenegro van oordeel is dat het reeds uitvoering geeft aan Verordening (EU) nr. 838/2010 van de Commissie betreffende de vaststelling van richtsnoeren met betrekking tot het vergoedingsmechanisme voor elektriciteitsstromen tussen transmissienetbeheerders en een gemeenschappelijke regelgevingsaanpak voor de transmissietarifiering.

De EU merkt op dat Richtlijn 2008/92/EG betreffende een communautaire procedure inzake de doorzichtigheid van de prijzen van gas en elektriciteit voor industriële eindverbruikers in Montenegro wordt uitgevoerd door het statistiekbureau van Montenegro (MONSTAT), maar dat Verordening (EU) nr. 1227/2011 betreffende de integriteit en transparantie van de groothandelsmarkt voor energie op dit moment nog niet wordt toegepast in Montenegro. De aanstaande energiewet moet voor volledige overeenstemming met deze verordening zorgen.

De EU neemt er nota van dat Montenegro niet is aangesloten op een internationale gas infrastructuur. Het fundamentele wetgevingskader voor de interne energiemarkt voor gas is evenwel opgenomen in de bestaande energiewet. De EU neemt er nota van dat de huidige gaswetgeving van Montenegro in overeenstemming is met het tweede pakket interne markt, en dat Montenegro geen uitvoeringswetgeving heeft vastgesteld. Montenegro plant uiterlijk eind 2015 in overeenstemming te zijn met het derde energiepakket, dankzij de aanstaande nieuwe energiewet.

De EU onderkent dat Montenegro reeds het noodzakelijke kader voor de marktstructuur voor gas heeft geschapen. Het bedrijf Montenegro Bonus is aangeduid als de transmissiesysteembeheerder voor gas. De energiewet bepaalt de rechten, verantwoordelijkheden en verplichtingen van de transmissiesysteembeheerder en de distributiesysteembeheerder voor gas; deze laatste moet evenwel nog worden aangeduid, net als de openbare gasleverancier.

Wat betreft de administratieve capaciteit voor de totstandbrenging van de interne energiemarkt, neemt de EU er nota van dat zowel het directoraat energie in het Ministerie van Economie als het agentschap voor energieregulering (ERA) op dit moment voldoende personeelsleden hebben voor hun huidige verantwoordelijkheden.

Wat betreft het bevorderen van regionale samenwerking tussen de nationale reguleringsinstanties, is de energiewet (Staatsblad van Montenegro, 28/10 en 6/13) ten dele in overeenstemming met Richtlijn 2009/72/EG betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en Verordening (EG) nr. 713/2009 tot oprichting van een Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators.

De EU onderstreept dat het belangrijk is verstoringen van de interne energiemarkt te voorkomen, onder meer door te zorgen voor mededinging, toegang tot de markt en eerbiediging van de consumentenrechten. De EU is van oordeel dat Montenegro, voornamelijk dankzij zijn lidmaatschap van de Energiegemeenschap, in redelijke mate in overeenstemming is met de bepalingen van de interne energiemarkt. Het huidige niveau van de in Montenegro geldende verplichtingen is echter dat van het tweede pakket interne markt, veeleer dan het derde. Om de aanvullende verplichtingen van het derde pakket toe te passen, vergt een aantal bepalingen (in het bijzonder de scheiding van activiteiten en de ontvlechting, het beheer van de daaruit resulterende energiebedrijven, de capaciteit van de reguleringsautoriteit en het verder eerbiedigen van de consumentenrechten) zorgvuldige aandacht.

Voorzieningszekerheid

De EU neemt er nota van dat Montenegro Richtlijn 2005/89/EG inzake maatregelen om de zekerheid van de elektriciteitsvoorziening en de infrastructuurinvesteringen te waarborgen, al heeft omgezet, net als Richtlijn 2004/67/EG betreffende maatregelen tot veiligstelling van de aardgasvoorziening. Montenegro heeft zijn wetgeving evenwel nog niet aangepast aan Verordening (EU) nr. 994/2010 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gaslevering. De EU neemt er nota van dat Montenegro voornemens is dat te doen in een nieuwe wet betreffende draagbare systemen voor de grensoverschrijdende uitwisseling van elektriciteit en aardgas.

De EU neemt er tevens nota van dat de door de aluminiumfabriek KAP veroorzaakte verstoring van het elektriciteitssysteem nu is verholpen. Alle uit interconnectie afkomstige stroom in de periode februari tot mei 2013 is volledig teruggegeven en het nieuwe bestuur van KAP heeft een overeenkomst gesloten betreffende de aansluiting op het transmissienetwerk, waarbij de procedure voor ont koppeling wordt bepaald voor het geval KAP geen elektriciteit geleverd krijgt. In hoofdstuk 8 (mededingingsbeleid) worden andere aspecten van deze oplossing behandeld.

Hernieuwbare energie

De EU neemt er nota van dat Montenegro met zijn energiewet van 2010 Richtlijn 2009/28/EG ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen ten dele heeft omgezet, en dat het voornemens is die omzetting te voltooien met de aanstaande energiewet.

Montenegro heeft een bindend nationaal streefcijfer vastgelegd wat betreft het aandeel van energie uit hernieuwbare bronnen in het bruto-eindverbruik van energie, dat in 2020 33% moet bedragen. Om dit streefcijfer te halen heeft de regering in december 2014 het nationaal actieplan inzake hernieuwbare energie tot 2020 aangenomen. Montenegro is reeds goed op weg om aan dit streefcijfer te voldoen: het totale aandeel van energie uit hernieuwbare bronnen bedroeg 28,5% in 2012 en 31,0% in 2013.

De EU wijst erop dat biobrandstoffen en andere vloeibare biomassa uit hernieuwbare energiebronnen nog steeds niet in de nationale wetgeving zijn erkend.

De EU herinnert aan de noodzaak om de wetgeving van Montenegro volledig in overeenstemming moet brengen met dit belangrijke deel van de energiewetgeving van de EU, alsmede aan haar algemene belofte van decarbonisatie. De EU prijst Montenegro weliswaar voor de geboekte vooruitgang wat betreft het aandeel van energie uit hernieuwbare bronnen in het bruto-eindverbruik van energie, zoals onder meer blijkt uit het feit dat het land de tussentijdse doelstellingen op weg naar de streefcijfers van 2020 heeft gehaald, maar herinnert eraan dat het noodzakelijk is op deze weg verder te gaan en ook de wetgeving verder aan te passen aan andere aspecten van de richtlijn hernieuwbare energie van 2009, en aan de EU-verplichtingen inzake biobrandstoffen.

Energie-efficiëntie

De EU stelt vast dat Montenegro zijn wetgeving ten dele heeft aangepast aan het desbetreffende *acquis* van de EU inzake energie-efficiëntie, dankzij de wet van 2014 inzake energie-efficiëntie. De EU neemt er nota van dat Montenegro verklaart de aanpassing te zullen voltooien met de nieuwe energiewet die later dit jaar zal worden vastgesteld, ook met betrekking tot een aantal bepalingen van Richtlijn 2012/27/EU betreffende energie-efficiëntie, in verband met het eindenergieverbruik.

De Montenegrijnse wetgeving is niet in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1222/2009 inzake de etikettering van banden met betrekking tot hun brandstofefficiëntie en andere essentiële parameters, noch met Verordening (EG) nr. 106/2008 betreffende een communautair energie-efficiëntie-etiketteringsprogramma voor kantoorapparatuur.

De EU neemt er nota van dat Montenegro zijn energie-efficiëntiebeleid uitvoert door middel van driejaarlijkse nationale actieplannen inzake energie-efficiëntie, waarvan het laatste in november 2013 is aangenomen.

De EU herinnert aan het belang van volledige overeenstemming op het gebied van energie-efficiëntie. Daarom verzoekt de EU Montenegro niet alleen zijn wetgeving volledig in overeenstemming te brengen met het EU-*acquis* ter zake, maar ook een kader te scheppen om de energie-intensiteit van zijn economie te verminderen.

Internationale overeenkomsten

De EU wijst erop dat Montenegro uiterlijk eind 2015 een volwaardig lid van het Energiehandvest zal zijn, aangezien het reeds in juli 2015 de wet inzake de ratificatie van het Verdrag inzake het Energiehandvest heeft vastgesteld, en de depositaris (Portugal) daarvan in september 2015 in kennis heeft gesteld.

Kernenergie

Wat betreft de aanpassing aan het *acquis* van de EU inzake nucleaire veiligheid en stralingsbescherming, wijst de EU erop dat Montenegro geen kernindustrie, geen onderzoeksreactor, en geen andere inrichting voor de productie van radioactieve stoffen bezit. Krachtens de wet van 2009 inzake bescherming tegen ioniserende straling en stralingsveiligheid, is het Montenegro verboden een kerncentrale te bouwen. Montenegro heeft derhalve geen enkel belang bij het verwerven van erts en splijtstof. De EU neemt er bijgevolg nota van dat Montenegro niet van plan is deel te nemen aan de activiteiten van het Voorzieningsagentschap van Euratom.

De EU merkt op dat Montenegro in juli 2015 volwaardig lid is geworden van het Verdrag inzake nucleaire veiligheid. Montenegro heeft ook 16 verdragen en overeenkomsten op het gebied van stralingsbescherming en stralingsbeveiliging en -veiligheid onderschreven. De EU neemt er ook nota van dat Montenegro het regelgevingskader heeft vastgesteld voor het stelsel van beschermingsmaatregelen voor nucleaire materialen, teneinde te voldoen aan de bepalingen van het Verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens en de bijbehorende waarborgen (inspectie, inbreuken, strafmaat en strafrechtelijke bepalingen en boekhouding). Bovendien zullen de nucleaire waarborgen uit hoofde van het Euratom-verdrag en de secundaire wetgeving ervan rechtstreeks toepasselijk zijn.

De EU neemt er nota van dat Montenegro met de wet van 2009 inzake bescherming tegen ioniserende straling en stralingsveiligheid, en de 17 besluiten ter uitvoering van de bepalingen ervan, gedeeltelijk in overeenstemming is op het gebied van nucleaire en stralingsveiligheid en -beveiliging en bescherming tegen ioniserende straling. De EU neemt er nota van dat Montenegro voornemens is uiterlijk in het vierde kwartaal van 2018 een nieuwe wet inzake nucleaire en stralingsveiligheid en -beveiliging, alsmede stralingsbescherming, vast te stellen, en zo gedeeltelijk de Richtlijnen 2013/59/Euratom, 2014/87/Euratom, 2009/71/Euratom en 2011/70/Euratom om te zetten.

De EU neemt er ook nota van dat Montenegro uitvoering geeft aan het programma voor het systematisch controleren van radioactiviteit bij noodgevallen en in geval van vermoedelijke noodgevallen. Op dit moment is er slechts één online meetstation voor de dosis gammastraling in de omgevingslucht. Met de steun van de EU zullen nog eens vijf meetstations voor het continu online monitoren van de dosissen gammastraling in de omgevingslucht worden aangekocht.

De EU neemt er nota van dat Montenegro beschikt over een inrichting voor de opslag van radioactief afval. Deze afvalinrichting is bedoeld voor de opslag van gebruikte ingekapselde radioactieve bronnen en radioactief afval voor een periode van 50 tot 100 jaar.

De EU herhaalt het belang van dit deel van het *acquis* om te zorgen voor het veilige gebruik van radioactieve materialen, zelfs bij ontstentenis van een kerncentrale in Montenegro. Daarom herinnert de EU aan het belang van volledige overeenstemming met het *acquis* op dit gebied.

* * *

De EU neemt er nota van dat dit hoofdstuk, gezien de huidige stand van de voorbereidingen van Montenegro en met dien verstande dat Montenegro vorderingen moet blijven maken met de aanpassing aan en de uitvoering van het *acquis* op het gebied van het hoofdstuk Energie, pas voorlopig kan worden afgesloten wanneer de EU het erover eens is dat aan de volgende ijkpunten is voldaan:

- Montenegro voltooit de aanpassing van zijn wetgeving aan het *acquis* wat betreft verplichte olievoorraden, stelt een administratieve structuur in voor het beheer van olievoorraden, en is begonnen met het aanleggen van daadwerkelijke voorraden, overeenkomstig zijn eigen actieplan.
- Montenegro brengt zijn wetgeving in overeenstemming met het *acquis* inzake de interne energiemarkt, met inbegrip van het ontvlechten van alle energienutsbedrijven overeenkomstig een van de modellen in het *acquis*.
- Montenegro brengt zijn wetgeving in overeenstemming met het *acquis* inzake energie-efficiëntie.

De voortgang die met de aanpassing aan en de uitvoering van het *acquis* wordt gemaakt, zal tijdens de gehele duur van de onderhandelingen worden gevolgd. De EU onderstreept dat zij bijzondere aandacht zal besteden aan het toezicht op alle bovengenoemde specifieke vraagstukken, teneinde zich ervan te vergewissen dat Montenegro zijn wetgeving volledig aanpast aan het *acquis* in dit hoofdstuk en beschikt over het bestuurlijk vermogen voor een effectieve uitvoering en handhaving daarvan. Bijzondere aandacht moet worden besteed aan het verband van dit hoofdstuk met andere onderhandelingshoofdstukken. Een definitieve beoordeling van de overeenstemming van de Montenegrijnse wetgeving met het *acquis* en van het vermogen van Montenegro om het *acquis* uit te voeren zal pas in een later stadium van de onderhandelingen mogelijk zijn. De EU verzoekt Montenegro om, naast alle informatie die de EU met het oog op de onderhandelingen over dit hoofdstuk kan verlangen en die aan de Conferentie moet worden verstrekt, geregeld gedetailleerde schriftelijke informatie aan de Stabilisatie- en Associatieraad te verstrekken over de voortgang die met de toepassing van het *acquis* wordt gemaakt.

Gezien het bovenstaande zal de Conferentie te gelegener tijd op dit hoofdstuk moeten terugkomen.

Voorts herinnert de EU eraan dat er tussen 11 april 2013 en de afsluiting van de onderhandelingen nieuw *acquis* kan zijn ontstaan.